

FIGYELŐ

Szépirodalom

SULYOK VINCE:

Tegnapodban élsz

Magyar lévén osztozom Sulyok Vince „régii hazájának” örökségén, kisal-földiként ismerem „a Sokoró szelid dombsorait”, Spanyolországban átéltem a „kék tenger-csodát”, Norvégiában pedig az augusztusi „elszállt egy nyár megint”-érzést. De ha nem így volna, verseinek léghőre talán akkor is képes lenne megosztani, megismertetni és átélelni őket velem.

Sulyok Vince – az 1997-es *Fényörvény életünk* óta gyakorlatilag változatlan borítószöveg és -fotó tanúsága szerint – a szó legszorosabb értelmében is tegnapjában él. S legyen bár a csillogó, napos Délen vagy a hideg, fenséges Északon, tegnapja ugyanaz, mint öröksége: „csempészaru-anyanyelvébe” kódolt emlékkincse, amely végleg és visszavonhatatlanul Magyarországhoz köti. Különös is, hogy imént említett, idehaza elsőként megjelent verseskötete ilyen későn látott napvilágot. A jelen kötet mintha egyetlen pillanatképbe sűrítene az azóta eltelt éveket. A képek szépek, a nyelv pedig magáért beszél – ámbár néha enyhén idegen akcentussal. Hol egy furcsa

szórend, hol egy zamatos szó zökent tovább a kizökkent időben, és egyszerűségében még az amúgy közhelygyanús kadencia is domborúvá válik (s nem csak az öt kétbetűs szó dadogásának izgalmas vizuális-auditív élménye miatt): „Megszabott idejét nem éli túl / senki: te se és én se.”

A (szerencsére) ritka aktualizáló intermezzókat – a terror, az 1956-os „elvakult és eszeveszett bosszú” motiválatlan említése, vagy az önéletrajzi reflexió a tolókkocsisok emberi tartásáról – a mediterrán, a száiami, majd a skandináv egzotikum kincses képei simítják el, s néha eldönthetetlen, hogy a dunántúli nyarak emléke eleven valóság vagy csupán ékes ornamentika a kora ősz érzéki színekavalkádjában. Valóban, mintha a kézzelfogható valóság is csak távcsövön keresztül érkezne az olvasóhoz, akár a Gibraltár felé úszó hajó, s minél távolibb az emlék, annál közvetettebbé, álomszerűbbé válik. Pedig a *Tegnapodban élsz* nem utolsó sorban a számvetés könyve, amihez tapintható közelségre van/lenne szükség. Ehelyett nem egy vers a patetikus rezignáció és a „már-már” giccs határmezsgyéjén jár, hol az inenszó, hol a túlsó oldalon.

Mindazonáltal kár lenne épp ezekről írni, hiszen a kötetet amúgy elragadó benyomások, impressziók sokasága vonja a posztromantikus magasba. Kit ne szédítene meg a bók: „Szemed norvég tavak / tüze parazsas alkonyokban”? S hol mástutt lenni volna jó, mint „ahol ezüst sávvá változik / a tenger sötétkéjje”, ahol „zöld tűzzel ég alatt a Sziám-tenger / s körben idekéklenek Burma borzas / hegyláncai tolongó, duzzadt nyári / felhősordákkal a tetők fölött”?

De várjunk csak! Míg mi naivan oda, a versben mesélő én elkeseredetten ide vágyik, e hazába, melynek otthonosságát ő már elvesztette, miközben új otthonát (otthonait?) nem teheti hazájává. Sulyok Vince verseinek igazi mélységét ez a kontraszt adja. Az *Idegenséged* valóban – és feltehetően szándékoltan – idegenül hangzó utolsó négy sora egyfajta ars poeticaként ki is mondja ezt: „Ámbár tartozol két országhoz, két világhoz, / lettél mégis mind a kettőben / többé meg nem másíthatón, / helyrehozhatatlanul – idegen.” De ennél is találunk magasabb és mélyebb, elvontabb és általánosabb, szinte egzisztenciális üzenetet, mégpedig a legszebb és őszinteségében legfájdalmasabb vallomásos lírában kifejezve: „Addig jó minden, amíg búcsúzóul / nem kell integetnünk egymásnak / kórtermek ablakaiból. / Utána meg addig majd, / amíg integetni tudunk.”

Meglehet, a *Tegnapodban élsz* időnként egyenetlen, döccenő szöveg (amelynek egyébiránt a *Fényörvény életünk* tipográfiájához képest – is – igénytelen tördelés sem tesz jót). De vannak csúcsai és ünnepléses mélypontjai is. S ha egy-egy vers erejéig, lassan elmerengve engeded, hogy magával ragadjon az élet alkonyán álló, tegnapjában élő én, meg lehet, vizei „frissre mossák / álmaidat, a megmaradtakat, / és frissre mossák / maradék életedet is.” Ha még lehet.

FEJÉRVÁRI BOLDIZSÁR

(*Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2003, 115 oldal, 1100 Ft*)

ANDREÏ MAKINE:

Sorsszimfónia

Andreï Makine harmincévesen, 1987-ben emigrált a Szovjetunióból Franciaországba, s ott lett íróvá. A *Francia hagyatéka* című regényéért 1995-ben Goncourt-díjat kapott, 2000-ben neki ítelték a Francia Akadémia frankofón szerzőknek járó nagydíját. Ekkor csupán négy éve volt francia állampolgár, ám első (ismert) könyvétől kezdve „nagyanyanyelvén”, franciául publikált. Makine nagyanyja Oroszországba házasodott, kiváló műveltségű francia asszony volt, aki nemcsak saját anya-